

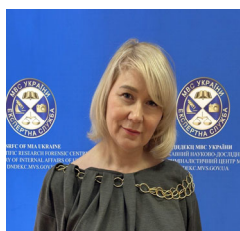
**РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ У ФОРМУВАННІ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
ТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ**

**THE ROLE OF INTELLECTUAL CAPITAL IN THE FORMATION OF THE VALUE OF A
TRANSPORT COMPLEX ENTERPRISE IN THE CONDITIONS OF ACTIVATION OF
INNOVATIVE ACTIVITIES AND FULL-SCALE WAR**



Спіцина Ангеліна Євгенівна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедри економіки, Національний транспортний університет, Київ, Україна, angel7a@ukr.net, tel. +380679053181, Україна, 01010, м. Київ, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1

<https://orcid.org/0000-0001-9730-6249>



Голова Інна Георгіївна, аспірант кафедри економіки, Національний транспортний університет, inna.golova@gmail.com, tel. +380677786658, Україна, 01010, м. Київ, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1

<https://orcid.org/0000-0001-9717-7109>

Анотація. У статті розкрито сутність та особливу роль інтелектуального капіталу у формуванні вартості підприємства транспортного комплексу. Увага приділена співвідношенню понять інтелектуального капіталу і ділової репутації. Охарактеризовано складові інтелектуального капіталу, що формують вартість підприємства. Окреслено основні завдання управління ринковою вартістю підприємств у контексті розвитку інтелектуального капіталу в умовах активізації інноваційної діяльності та повоєнного відновлення економіки країни..

Метою статті є дослідження наявних теоретичних підходів до визначення категорії «інтелектуальний капітал», його ролі у формуванні вартості підприємства транспортного комплексу. Розгляд підходів до структури категорії, та дослідження наявних основних підходів до оцінки інтелектуального капіталу підприємства.

Методи дослідження. При виконанні дослідження використано метод наукового абстрагування – для з'ясування сутності категорії «інтелектуальний капітал»; метод узагальнення – для виокремлення етапів дослідження проблематики інтелектуального капіталу; метод аналізу й синтезу – при визначенні механізмів впливу інтелектуального капіталу на економічний розвиток суспільства. роль інтелектуального капіталу у формуванні вартості підприємства транспортного комплексу, метод узагальнення (для узагальнення змісту та визначення сутності інтелектуального капіталу підприємств, побудови його структури та формулювання висновків).

Визначено склад економічної категорії «інтелектуальний потенціал», виходячи з узагальнення характеристик на основі наукових розробок дослідників щодо ефективного управління на підприємстві. Виявлено, що існуючі протиріччя між об'єктом та суб'єктом у процесі управління інтелектуальним потенціалом доцільно розв'язувати за допомогою економічних інструментів: ціль, мета, принципи, методи, способи та показники оцінки роботи підприємства.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, ринкова вартість, транспортний комплекс, активізація інноваційної діяльності, підприємство, військові дії.

Вступ. Постановка проблеми.

Однією з ключових стратегічно важливих ланок економічної системи держави є транспорт. Ефективна робота транспортної галузі суттєво впливає на підвищення добробуту населення. Транспорт є могутнім сектором економіки, що обслуговує практично всі галузі господарства і всі верстви населення, сприяє розвитку транспортно-економічних зв'язків і покращенню якості життя населення.

До війни транспортна галузь України відіграла важливу роль у розвитку економіки країни. Залізничний, автомобільний, водний, авіаційний та трубопровідний транспорт забезпечували зв'язок між різними регіонами та сприяли розвитку міжнародних відносин.

За останні 11 років транспортний сектор України зазнав значних потрясінь, що призвело до порушення його діяльності та погіршення стану інфраструктури. Позитивні тенденції, такі як інвестиції в інфраструктуру та економічне зростання, були перервані негативними подіями, такими як політична нестабільність, анексія Криму, збройний конфлікт і пандемія COVID-19. Триваюча війна з росією завдала найбільшої шкоди транспортній інфраструктурі та мережам України[16].

Військові дії проти України, підкреслили життєву важливість транспортного сектору для української економіки та суспільства. Від початку війни росія намагається обмежити транспортне сполучення України з країнами-партнерами. Це має вирішальне значення для внутрішнього постачання життєво важливих споживчих товарів і своєчасної доставки міжнародних гуманітарних та оборонних вантажів.

В результаті конфлікту в нашій країні транспортна інфраструктура стала головною мішенню ворога. Внаслідок систематичних обстрілів було пошкоджено 25000 км автомобільних доріг, 6500 км залізничних колій, 315 мостів та 19 аеропортів (12 з них цивільні). Повітряне сполучення з рештою світу було повністю перервано, а порти заблоковано[16].

Незважаючи на всі ці руйнування, завдання компенсувати втрачені промисловістю ресурси було покладено на залізничний та автомобільний транспорт. З моменту введення воєнного стану в Україні саме ці види транспорту почали забезпечувати українську армію зброєю та іншими предметами першої необхідності.

Разом з цим, зміна умов і середовища діяльності автомобільного та залізничного транспорту обумовлюють потребу у перегляді напрямів та ефективних заходів розвитку ринку транспортних послуг України в умовах воєнного часу, що в свою чергу актуалізує завдання комплексного аналізу транспортного ринку країни.

За сучасних особливостей економічного розвитку вирішальну роль у підтримці конкурентоспроможності підприємства відіграє інноваційна діяльність. Саме тому інноваційна активність є гарантією збереження та виживання підприємств транспортного комплексу. Підприємства, які активно запроваджують та застосовують інновації, зможуть зберегти та продовжити свою діяльність. Інноваційно-активними можна назвати підприємства транспортного комплексу, що

вкладають в інновації значні фінансові ресурси та втілюють в життя інноваційні проекти. Щодо українських підприємств транспортного комплексу, то інноваційна активність не є визначальною характеристикою росту та розвитку. Інноваційні процеси можна назвати нестійкими, бо деякі позитивні зрушення були короткостроковими та з часом змінюються протилежними. За таких умов постає необхідність розглянути показники та напрями інноваційної діяльності підприємств транспортного комплексу, з'ясувати причини гальмування інноваційного розвитку та знайти напрями вирішення відповідних проблем[7].

Інноваційна діяльність, у якій провідну роль у генерації ідей відіграють такі категорії, як інтелектуальний капітал й інтелектуальні ресурси, є однією із сучасних тенденцій розвитку не тільки світової та національної економік, але й окремих підприємств транспортного комплексу. Одним з основних факторів, який зумовлює економічний розвиток, є інтелектуальний капітал підприємства. Від інтелектуальних можливостей, які реалізуються у процесі виробництва, надання послуг та збуту продукції та дозволяють отримати фінансові доходи, залежить успішність діяльності підприємства. Враховуючи зростаючу роль людських ресурсів в умовах формування економіки знань, необхідно забезпечити ефективне управління інтелектуальними ресурсами підприємства транспортного комплексу, яке містить акцент на підвищення рівня його компетентності[3].

В умовах війни діджиталізація та використання інформаційних технологій стають критично важливими для розвитку підприємств, оскільки вони забезпечують безперервність бізнес-процесів, оптимізують операції та дозволяють швидко адаптуватися до змінних умов.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження сутності інтелектуального капіталу та його ролі у вартості підприємства проводили такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як Л. Едвінсон, Х. Макдональд, М. Мелоун, Т. Стюарт, О.Б. Бутнік-Сіверський, Н.Л.Гавкалова, А.М. Колот, Ю.М. Мельник, О.Б. Мних, О.О. Стрижак, Л.І. Федулова, А.А. Чухно та ін. Проте деякі питання залишилися без достатньої уваги. Процеси управління ефективністю використання інтелектуального потенціалу потребують дослідження в сучасних умовах, враховуючи мінливе агресивне зовнішнє середовище.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є визначення сутності поняття «інтелектуальний потенціал», його ролі у формуванні вартості підприємства транспортного комплексу. та дослідження наявних основних підходів до оцінки інтелектуального капіталу підприємства в умовах активізації інноваційної діяльності та військових дій.

Основна частина. Визначальним фактором розвитку як економіки в цілому, так і окремого підприємства є інформація та знання, особливо в умовах активізації процесів світової глобалізації та прискорення науково-технічного прогресу. Від інтелектуального капіталу залежить конкурентоспроможність як підприємства, так і держави. Усвідомлення цього потребує формування нової парадигми знань про створення, ефективне використання та примноження інтелектуального капіталу, яка стане фундаментом для формування моделей зростання ринкової вартості підприємств транспортного комплексу[17].

Під інтелектуальним капіталом підприємств транспорту розуміється сукупність знань, інформації, досвіду, кваліфікації і мотивації персоналу, організаційних можливостей, каналів і технологій комунікації, спроможна створювати добавлену вартість і забезпечуюча конкурентні переваги підприємств транспорту на ринку транспортних послуг. Він складається з людського та структурного, який, у свою чергу, містить організаційний та споживчий[6].

Вартість підприємства та його здатність функціонувати на ринку протягом тривалого періоду часу визначається насамперед відповідним вибором і управлінням створеними джерелами. Сьогодні

основними джерелами формування вартості підприємства визнаються нематеріальні активи (наприклад, інтелектуальний капітал)[4].

В процесі оцінки вартості підприємств використовується значна кількість методів і способів такої оцінки. Окремі методи мають ряд модифікацій і різновидів, що створює додаткові складності при їх ідентифікації та використанні. У зарубіжній та вітчизняній практиці оцінки вартості майна найбільшого поширення дістали три методичні підходи до оцінки вартості підприємства:

- заснований на оцінці потенційних доходів підприємства;
- майновий (витратний);
- ринковий.

В процесі використання цих підходів розрізняють окремі методи оцінки. Причому жоден з підходів чи методів не має принципових переваг перед іншими. В практичній роботі з оцінки вартості підприємства оцінювач, як правило, застосовує кілька методичних підходів, що найповніше відповідають конкретним умовам, об'єктам та меті оцінки, наявності й достовірності інформаційних джерел для її проведення[5].

Позиції підприємства на галузевому ринку, зумовлені його спеціалізацією, є результатом, по-перше, впливу на нього (як і на його найближчих конкурентів) ряду факторів різного походження та інтенсивності, по-друге, здатність менеджменту нейтралізувати загрози та ризики, що їх супроводжують. Кінцевим результатом цієї «боротьби протилежностей» є норма прибутку на вкладений у бізнес капітал. Чим він вищий, тим успішнішим вважається бізнес, а отже, і його ринкова ціна. Потреба в отриманні інформації про це, максимально наближеної до поточної дійсності, очікуваних перспектив, виникає під час переговорів про оренду чи продаж підприємств (загалом чи лише певної частки корпоративних прав); додатковий випуск цінних паперів; при розробці планів реорганізації (злиття, приєднання). Цей перелік є далеко не вичерпним і постійно доповнюється відповідно до нагальних потреб суб'єктів господарювання незалежно від їх спеціалізації, форми власності та розміру.

Оцінка підприємства здійснюється, як правило, на базі ринкової вартості - ймовірної суми грошей, за яку можливі купівля-продаж об'єкта оцінки на ринку [4].

У літературних джерелах, нормативних актах наводяться численні принципи, яких слід дотримуватися при здійсненні оцінки вартості підприємства. До основних з них слід віднести такі принципи: заміщення, корисності, очікування, зміни вартості, ефективного використання, розумної обережності оцінок, альтернативності оцінок.

Встановлення ринкової вартості бізнесу - це цілеспрямований, упорядкований процес визначення ринкової вартості об'єкта в грошах з урахуванням факторів, що на неї впливають, у конкретний момент часу в умовах конкретного ринку. Сьогодні інтелектуальний капітал є одним із факторів, що формують вартість підприємства транспортного комплексу та здатних суттєво її збільшити. Показники ефективності використання інтелектуального капіталу в Україні слабо інтегровані у систему динамічної економічної безпеки країни та окремих регіонів у напрямі просування на ринок перспективних технологій. При цьому кількісний зв'язок між зусиллями компанії щодо створення інтелектуального капіталу (витратами на формування інтелектуальних активів), з одного боку, та інтегральними показниками ефективності її функціонування (наприклад, ринковою вартістю) – з іншого, досить неоднозначний. Саме тому виникають питання щодо ефективності внутрішньокорпоративних процесів трансформації інформації та інших ресурсів в інтелектуальні активи, що мають реальну ринкову вартість, створення відповідних структур управління, а також

формування дієвих економічних механізмів цілеспрямованого стимулювання процесів накопичення та освоєння інтелектуального капіталу суб'єктами господарювання. Усвідомлення важливості інтелектуального капіталу до створення вартості підприємства необхідно для реалізації конкурентних переваг і отримання фінансових результатів, які перевищують середньо ринкові.

Деякі дослідники пояснюють здатність інтелектуального капіталу створювати вартість його специфічними властивостями: зростаючою віддачею від масштабу та мережевими ефектами. Інтелектуальний капітал - це ресурс, що характеризує знання, інтелектуальний потенціал підприємства і є одним із сучасних критеріїв визначення конкурентоспроможності підприємства та його ринкової вартості. Систематизуємо сутність поняття інтелектуального капіталу (табл. 1).

Аналізуючи дані таблиці, можна зробити висновок, що інтелектуальний капітал визначається через його структуру, яка зумовлена наявністю людських знань, досвіду, навичок та організаційних факторів, а при їх складній взаємодії цінність і вартість підприємства на ринку збільшується. Слід зазначити, що інтелектуальний капітал відіграє особливу роль у сучасних процесах трансформації відносин з працівниками та клієнтами на етапі побудови інформаційної економіки.

- інтелектуальний капітал виступає не тільки як капітал, але й відображає стратегічне бачення топ-менеджерів щодо подальших перспектив бізнесу;
- працівники розглядаються не як об'єкт затрат, а як об'єкт важливих інвестицій;
- кар'єра влади залежить не від нині займаної посади, а від здібностей і ділової репутації працівника;
- стиль керівництва з мінімізацією функцій нагляду і контролю;
- в організаційній структурі пріоритетним є не ієрархічний тип її побудови, а мережева структура переважно горизонтального типу (віртуальний зв'язок з клієнтами і працівниками);
- основний акцент в стратегічних рішеннях роблять не в бік зміцнення конкурентних переваг, скільки на співпрацю з наявними і потенційними конкурентами [17].

Дослідження особливостей оцінки і вимірювання структурних елементів інтелектуального капіталу як фактора формування ринкової вартості підприємства привело до розуміння, що його величина визначається як ідентифікована сукупність технологічних, ринкових та людських ресурсів підприємства, які набувають грошового вираження через показник наднормативної прибутковості власного капіталу.

Особливої уваги заслуговує співвідношення понять інтелектуального капіталу та ділової репутації. Поява цієї категорії зумовлена бажанням експертів пояснити різницю між ринковою капіталізацією підприємств і балансовою вартістю їх активів. Спочатку ця різниця виникла серед потужних добувачів сировини (нафти, газу тощо), потім лідирували високотехнологічні компанії. Зараз така різниця спостерігається в будь-якій компанії, яка змогла забезпечити конкурентні переваги, очевидні для споживачів та інвесторів, і намагається підвищити їх рівень. У розвинутих країнах частка галузей економіки з інтенсивним використанням інтелектуального капіталу сьогодні становить понад 50 %, що пояснює значний вплив інтелектуальної власності на динаміку ВВП і зростання фінансових результатів (їх частка у прирості ВВП становить 80- 95%), а дохід від продажу ліцензій на запатентовані об'єкти промислової власності становить понад 100 млрд доларів [15]. До певного часу деяка інформація є комерційною таємницею, що може бути вагомим фактором отримання надприбутків через ефект інформаційної асиметрії.

Таблиця 1 – Систематизація визначень категорії «інтелектуальний капітал»

Table 1 – Systematization of definitions of the category "intellectual capital"

Автори	Визначення
Бутнік-Сіверський О.	Створений або придбаний інтелектуальний продукт, який має вартісну оцінку, об'єктивований та ідентифікований, що утримується підприємством із метою отримання прибутку (додаткової вартості)
Брукінг Е.	Сукупність нематеріальних активів, які можуть бути використані для створення вартості і без яких компанія не може існувати та розвивати конкурентні переваги
Гавкалова Н.	Інтелектуальні ресурси, що втілені в сукупності наукових, професійних і загальних знань працівників, їхньому досвіді, уміннях, навичках, які створюють продукти інтелектуальної діяльності, які можуть належати як його винахідникові, так й іншим суб'єктам господарювання, а також використовуються з метою отримання додаткової вартості
Едвінсон Л., Мелоун М	Особливе поєднання людського (реальні та потенційні інтелектуальні здібності, а також відповідні практичні навички працівників компанії) та структурного капіталу (його складові задають такі специфічні фактори, як: зв'язки зі споживачами, бізнес-процеси, зв'язки зі споживачами, бази даних, бренди, ІТ- системи.
Кендюхов О.	Здатні створювати вартість інтелектуальних ресурсів підприємства, представлених людським і машинним інтелектом, а також інтелектуальними продуктами, створеними самостійно чи залученими як засоби створення нової вартості
Колот А.	Інтелектуальний капітал – є перетворення інтелекту на провідний ресурс економічного розвитку та зростання
Стрижак О.	Сукупність здібностей і знань, які мають економічну цінність і використовуються у виробничій системі з метою створення інноваційного потенціалу й отримання
Федулова Л.	Інтелектуальний капітал - це збірне поняття для позначення виключно нематеріальних цінностей
Шульга Ж.	Інтелектуальний капітал - сукупність усіх матеріальних і нематеріальних активів, які надають його власнику значних переваг у будь- якій сфері діяльності.
Чухно А.	Капітал, що акумулює наукові та професійно-технічні знання працівників, поєднує інтелектуальну працю й інтелектуальну власність, нагромаджений досвід, спілкування, організаційну структуру, інформаційні мережі — усе те, що визначає імідж фірми та зміст її бізнесу

Слід зазначити, що лише через 18 років розвитку незалежної держави, 23 лютого 2006 року, в Законі України «Про цінні папери та фондовий ринок» № 3480 IV було введено правове поняття «інсайдер» та «інсайдер». та «інсайдерська інформація», що відноситься до сфери біржової торгівлі [3].

Для успішного формування інтелектуального капіталу підприємства необхідна ефективна взаємодія, взаємопроникнення різних видів інтелектуального капіталу, створення при цьому синергетичного ефекту. Зокрема, тільки при перехресному впливі одних частин інтелектуального капіталу на інші здійснюється перенесення і закріплення знань зі сфери взаємодії із зовнішніми

контрагентами у внутрішні корпоративні системи з метою подальшого використання співробітниками [9].

Інтелектуальний капітал підприємства потребує розвиненої системи управління, яка виступає у вигляді реально існуючої структури, за допомогою якої управління набуває конкретного змісту, а функція управління інтелектуальним капіталом – практичну реалізацію.

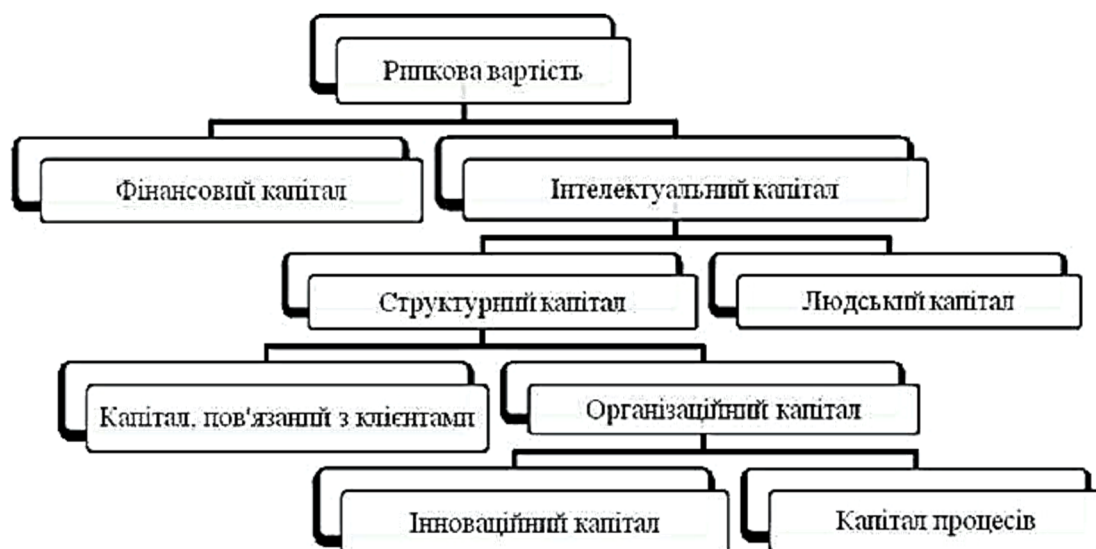


Рисунок 1 – Структура інтелектуального капіталу в ринковій вартості

Figure 1 – Structure of intellectual capital in market value

Постійно виникають нові джерела формування доданої вартості та, відповідно, об'єкти вартісних відносин (зокрема, електронний бізнес, маркетингові інформаційні системи, стратегії розвитку інтелектуального капіталу тощо), суб'єкти регулювання ринку інтелектуальної власності. У сучасному інформаційно-економічному просторі необхідно сформулювати критерії вибору технологій доступу до джерел, оскільки глобалізація бізнесу супроводжується зростанням масштабів прямих іноземних інвестицій та впровадженням змішаних технологій корпораціями, що поєднують первинні та похідні цінні папери[3].

Завданнями управління ринковою вартістю підприємств транспортного комплексу у контексті розвитку інтелектуального капіталу є:

- забезпечити більш швидке зростання темпів підвищення вартості нематеріальних активів порівняно з матеріальними (інформація та знання замінюють фізичні та фінансові активи);
- створювати умови для стимулювання накопичення знань та їх практичної реалізації;
- виявити приховані знання співробітників і цінну інформацію на споживчому кінці ланцюжка створення вартості;
- перетворити корпоративний інтелект на систему управління знаннями та активами інтелектуального капіталу;
- органічно інтегрувати досвід кожного співробітника та бізнес-партнерів в окремі функції та завдання стратегічного розвитку;
- відокремлювати справжні знання від (надлишку інформації) на основі використання стратегічних методів – цілей та оцінок;

- створити на підприємстві умови для низхідної матеріалізації виробництва (дематеріалізації) через удосконалення політики підтримки прийняття рішень і використання спеціальних метрик - для управління змінами, інноваціями, проблемами, фінансами, відносинами з бізнесом.

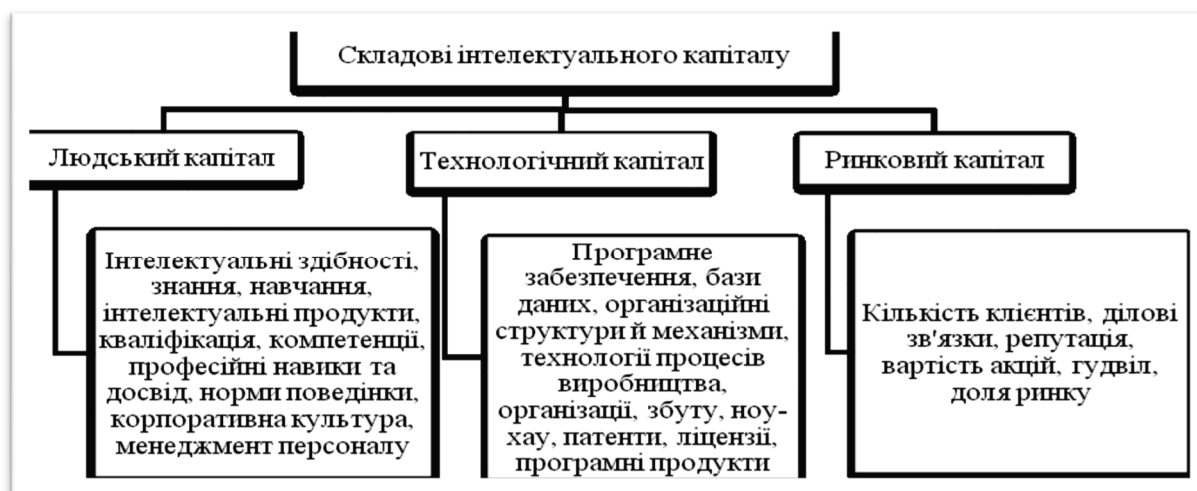


Рисунок 2 – Складові інтелектуального капіталу для формування вартості підприємства
Figure 2 – Components of intellectual capital for the formation of enterprise value

Важливим об'єктом і суб'єктом управління повинні бути високопрофесійні працівники транспортного комплексу, робота яких дозволяє комерціалізувати знання шляхом патентування (політика винагороди таких працівників, преміювання, страхові поліси для всієї родини тощо).

Висновки. У сучасних умовах функціонування необхідна зміна управлінських функцій держави, які припускають активізацію ролі регулятора та координатора, створюваної системи ринкового обігу результатів інтелектуальної діяльності, що забезпечує формування національної інноваційної системи як одного з основних джерел стійкого економічного зростання. Держава повинна створювати сприятливі для інноваційних підприємств транспорту економічні й організаційно-правові умови для розширення масштабів інтелектуальної діяльності, створення інноваційних продуктів, трансферу новітніх технологій, проектування бізнесу, наукового консультування, інформаційно-аналітичного забезпечення всіх суб'єктів ринкової економіки.

У реальній практиці менеджменту, відповідно до складових інтелектуального капіталу, на ринкову вартість підприємства можуть впливати не лише конкретні інноваційні технології та продуктові бізнес-проекти, а й організація та комунікації бізнесу (маркетинг відносин або афілійований маркетинг), рівень поінформованості стейкхолдерів про даний об'єкт дослідження, горизонт дії стратегічно важливих суміжних проектів, заходи антимонопольної політики, термін дії патентів, обмеження на ринках капіталу, праці, політична підтримка дій менеджерів, дивідендна політика, і т. д. Для підприємств, де основним пріоритетом є інтелектуальний капітал, сама мережева організація, а не ієрархія, є основною організаційною структурою, оскільки сам процес накопичення та збагачення знань виявляє обмеження пірамідальної організації праці та управління в перевазі мережевої форми організації бізнесу, яка створює додану вартість як найціннішу та інформаційну набагато швидше, ніж ієрархічна.

Перелік посилань

1. Андрющенко К. Інтелектуальний капітал підприємства: сучасні тенденції оцінювання та управління. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2015. № 2. С. 53–60. <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/1520>
2. Андрухів В. Як український бізнес готується до відновлення після війни. URL: <https://mind.ua/openmind/20255407-yak-ukrayinskij-biznes-gotuetsya-do-vidnovlennya-pislya-vijni> (дата звернення: 30.06.2024)
3. Бутнік-Сіверський О. Б. Інтелектуальний капітал (теоретичний аспект) [Електронний ресурс]. Реж. доступу: http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/9823/1/intelektualnii_kapital.pdf
4. Воронков Д.К. Вплив чинників на формування ринкової вартості промислового підприємства / Д.К. Воронков Л.С. Запасна // *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського*. - 2012. - С. 99-102.
5. Воронін А.В. Системний підхід до управління вартістю підприємства. *Економіка і організація управління*. 2016. № 3(23). С. 148–155.
6. Ілляшенко С., Шипуліна Ю., Ілляшенко Н., Комарницька Г. Управління знаннями в системі інноваційного розвитку організації. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2017. № 1. С. 231–241. <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72779/1/pdf>
7. Інноваційний шлях розвитку українського суспільства потребує нової економічної стратегії / М. Паладій // *Інтелектуальна власність*. - 2014. - № 9. - С. 3-6.
8. Edvinsson L. Intellectual Capital: [realizing your company's true value by finding its hidden brainpower](#) (1sted.) / L. Edvinsson, M. Malone. — N.Y.: Harper Business, 1997. 230 p.
9. Колот А.М. Інноваційна праця та інтелектуальний капітал у системі факторів формування економіки знань / А.М.Колот // *Економічна теорія*. –2007. № 2. С. 3 –13.
10. Лучникова Т. П., Тарновська І.В., Воробйов Є.В. Адаптація транспортних підприємств України до умов воєнного стану. *БізнесІнформ*. 2023. №1. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-1_0-pages-116_122.pdf
11. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року : Закон України від 30 травня 2018 року № 430-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-p>. (дата звернення: 10.10.2023)
12. Слюсаренко О.О. Інноваційна активність в Україні: стан і проблеми розвитку / [Електронний ресурс]. - Режим доступу : URL: [://8top-oranfe.ico2.t/pet/2007-08-13-736](http://8top-oranfe.ico2.t/pet/2007-08-13-736)
13. Собко О. Інтелектуальний капітал підприємства: концептуалізація – функціонування – розвиток: монографія. Тернопіль: Крок, 2014. 360 с.
14. Спіцина А.Є. Інноваційні технології управління персоналом транспортної галузі в епоху цифрової економіки./ *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки"*: <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2023/12/9635>
15. Томчук О.Ф., Головченко Я.О. Аналітична оцінка послуг вантажних перевезень в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 53. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2706>
16. Функціонування транспортного сектору України в умовах правового режиму воєнного стану. *niss.gov.ua: веб-сайт*. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentariexpertiv/funktsionuvannya-transportnohosektoru-ukrayiny-v-umovakh-pravovoho>
17. Шульга Ж. О. Інтелектуальний капітал як об'єктивна економічна категорія [Електронний

ресурс] / Ж. О. Шульга // *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2010. № 2 (10). С. 106-111. Режим доступу: URL [/№№№.пВиу.юу.иа/pogial/8oc Оит/УВишЬ/ 2010 2/19.прїГ](http://№№№.пВиу.юу.иа/pogial/8oc Оит/УВишЬ/ 2010 2/19.прїГ)

THE ROLE OF INTELLECTUAL CAPITAL IN THE FORMATION OF THE VALUE OF A TRANSPORT COMPLEX ENTERPRISE IN THE CONDITIONS OF ACTIVATION OF INNOVATIVE ACTIVITIES AND FULL-SCALE WAR

Spitsyna Anhelina Ye., Ph.D., Associate Professor of the Department of Economics National Transport University, Kyiv, Ukraine, angel7a@ukr.net, tel. +380679053181, Ukraine, 01010, Kyiv, street M. Omelyanovich-Pavlenko, 1, <https://orcid.org/0000-0001-9730-6249>

Golova Inna G., graduate student of the Department of economics, National Transport University, Kyiv, Ukraine, inna.golova@gmail.com, tel. +380677786658, Ukraine, 01010, Kyiv, street M. Omelyanovich-Pavlenko, 1, <https://orcid.org/0000-0001-9717-7109>

Abstract. The article reveals the essence and special role of intellectual capital in the formation of the value of the enterprise of the transport complex. Attention is paid to the relationship between the concepts of intellectual capital and business reputation. The components of intellectual capital that form the value of the enterprise are characterized. The main tasks of managing the market value of enterprises in the context of the development of intellectual capital in the conditions of the activation of innovative activities and the post-war recovery of the country's economy are outlined. The purpose of the article is to study the available theoretical approaches to the definition of the category "intellectual capital", its role in the formation of the value of the enterprise of the transport complex. Consideration of approaches to the structure of the category, and research of existing main approaches to the assessment of the intellectual capital of the enterprise. Research methods. During the research, the method of scientific abstraction was used - to clarify the essence of the category "intellectual capital"; the method of generalization - to distinguish the stages of the research of intellectual capital issues; the method of analysis and synthesis - when determining the mechanisms of influence of intellectual capital on the economic development of society. the role of intellectual capital in the formation of the value of the enterprise of the transport complex, the generalization method (for summarizing the content and determining the essence of the intellectual capital of enterprises, building its structure and formulating conclusions). The composition of the economic category "intellectual potential" was determined, based on the generalization of characteristics based on scientific developments of researchers regarding effective management at the enterprise. It was found that the existing contradictions between the object and the subject in the process of managing intellectual potential should be resolved with the help of economic tools: the goal, purpose, principles, methods, methods and indicators of evaluating the enterprise's work.

Keywords: intellectual capital, market value, transport complex, activation of innovative activity, enterprise, military actions.

References

1. Andryuschenko K. *Intelektualniy kapital pIdpriEmstva: suchasni tendentsiyi otsinyuvannya ta upravlinnya*. Naukoviy visnik Natsionalnoyi akademiyi statistiki, obliku ta auditu. 2015. # 2. S. 53–60. <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/1520>
2. Andruhiv V. *Yak ukraYinskiy biznes gotuetsya do vidnovlennya pIslya vYini*. URL: <https://mind.ua/openmind/20255407-yak-ukrayinskij-biznes-gotuetsya-do-vidnovlennya-pislya-vijni> (data zvernennya: 30.06.2024)
3. Butnik-Siverskiy O. B. *Intelektualniy kapital (teoretichniy aspekt) [Elektronniy resurs]*. Rezh. dostupu: http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/9823/1/intelektualnii_kapital.pdf

4. Voronkov D.K. Vpliv chinnikiv na formuvannya rinkovoYi vartosti promislivogo pidpriEmstva / D.K. Voronkov L.S. Zapasna // Visnik Donetskogo natsionalnogo unIversitetu ekonomiki I torgIvI Imeni Mihayla Tugan-Baranovskogo. - 2012. - S. 99-102.
5. Voronin A.V. Sistemniy pidhid do upravlinnya vartistyu pidpriEmstva. Ekonomika i organizatsiya upravlinnya. 2016. # 3(23). S. 148–155.
6. Ilyashenko S., Shipulina Yu., Ilyashenko N., Komarnitska G. Upravlinnya znannyami v sistemI Inno-vatsIynogo rozvitku organizatsIyi. Marketing I menedzhment InnovatsIy. 2017. # 1. S. 231–241. <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72779/1/pdf>
7. InnovatsIyniy shlyah rozvitku ukraYinskogo suspIlstva potrebuE novoYi ekonomIchnoYi strategIyi / M. Paladiy // Intelektualna vlasnIst. - 2014. - # 9. - S. 3-6.
8. Edvinsson L. Intellectual Capital: realizing your company's true value by fi nding its hidden brainpower (1sted.) / L. Edvinsson, M. Malone. — N.Y.: Harper Business, 1997. 230 p.
9. Kolot A.M. InnovatsIyna pratsya ta Intelektualniy kapItal u sistemI faktorIv formuvannya ekonomiki znan / A.M.Kolot // EkonomIchna teorIya. –2007. # 2. S. 3 –13.
10. Luchnikova T. P., Tarnovska I.V., Vorobyov E.V. AdaptatsIya transportnih pidpriEmstv UkraYini do umov voEnnogo stanu. BiznesInform. 2023. #1. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-1_0-pages-116_122.pdf
11. Pro shvalennya NatsionalnoYi transportnoYi strategIyi UkraYini na perIod do 2030 roku : Zakon UkraYini vId 30 travnya 2018 roku # 430-r. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-r>. (data zvernennya: 10.10.2023)
12. Slyusarenko O.O. InnovatsIyna aktivnIst v UkraYini: stan I problemi rozvitku / [Elektronniy resurs]. - Rezhim dostupu : URL://8Ior-ogap
13. Sobko O. Intelektualniy kapItal pidpriEmstva: kontseptualIza-tsIya – funktsionuvannya – rozvitok: monografiya. Ternopil: Krok, 2014. 360 s.
14. Spitsina A.E. InnovatsIynI tehnologiiYi upravlinnya personalom transportnoYi galuzI v epohu tsifrovoYi ekonomiki./ Mizhnarodniy naukoviy zhurnal "Internauka". SerIya: "EkonomIchnI nauki": <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2023/12/9635>
15. Tomchuk O.F., Golovchenko Ya.O. Analitichna otsInka poslug vantazhnih perevezen v umovah voEnnogo stanu. Ekonomika ta suspIlstvo. 2023. Vip. 53. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2706>
16. Funktsionuvannya transportnogo sektoru UkraYini v umovah pravovogo rezhimu voEnnogo stanu. niss.gov.ua: veb-sayt. URL:<https://niss.gov.ua/news/komentariexpertiv/funktsionuvannya-transportnohosektoru-ukrayiny-v-umovakh-pravovoho>
17. Shulga Zh. O. Intelektualniy kapItal yak ob'ektivna ekonomIchna kategorIya [Elektronniy resurs] / Zh. O. Shulga // Visnik Berdyanskogo unIversitetu menedzhmentu I bIznesu. 2010. # 2 (10). S. 106-111. Rezhim dostupu: URL //###.pbu.ou.ua/roglal/8os_Oit/UBishB/ 2010_2/19.rgYiG